

บทที่ 6

การแนะแนวอาชีพ

การแนะแนวอาชีพเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง ถือว่าส่วนหนึ่งของระบบการศึกษา นั้นหมายความว่าในการให้การศึกษาแก่เยาวชนในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา จนถึงอุดมศึกษา มีความมุ่งหมายให้เขาได้เป็นคนโดยสมบูรณ์ คือนอกจากจะมีพละนาหามยดี มีทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตแล้วเขายังต้องเตรียมตัวที่จะมีอาชีพ และเป็นสมาชิกของสังคมที่มีประโยชน์ การแนะแนวได้มีมานานแล้วจนกลายเป็นศาสตร์หนึ่ง ปัจจุบันได้รับการรับรองว่าเป็นสิ่งประดิษฐ์อย่างหนึ่ง ใช้คำว่า “Social Invention” เป็นสิ่งที่มนุษย์ได้กลั่นกรองคิดค้นขึ้นมาเพื่อจะช่วยเหลือมนุษย์ด้วยกันและเป็นเครื่องมือที่จะแก้ปัญหาในเรื่องของการเลือกเรียนเพื่อจะเตรียมตัวไปสู่อาชีพ การแนะแนวอาชีพจะต้องค่อย ๆ ทำไปเพื่อความสำเร็จในอนาคต (วชิรญา บัณฑิต 2528, 21)

งานแนะแนวเป็นการช่วยเหลือบุคคลให้สามารถพัฒนาตนเองให้ถึงขีดสูงสุดของความสามารภ กล่าวคือเพิ่มให้บุคคลได้เป็นหรือได้รับในสิ่งที่เหมาะสมกับตัวเขาให้มากที่สุด การแนะแนวจึงมิใช่ความพยายามที่จะทำให้บุคคลได้เป็นหรือได้รับในสิ่งที่ผู้แนะแนวต้องการคาดหวัง หรือเห็นว่าเหมาะสม ดังนั้น นักแนะแนวจะต้องมีการศึกษา พิจารณา และทำความเข้าใจในตัวบุคคลรวมทั้งปฏิบัติงานไปในลักษณะที่จะเอื้ออำนวยให้บุคคลได้เข้าใจตนเองและพร้อมที่จะพัฒนาตนเองให้ถึงขีดสูงสุดของความสามารภของเขา

สวัสดี สุวรรณอักษร (2542, 143-144) กล่าวถึงการแนะแนวอาชีพ ว่า เป็นกระบวนการหนึ่งในการ 1) ช่วยให้ผู้คลุรู้จักและเข้าใจตนเองอย่างลึกซึ้งทุกด้าน คือสติปัญญาความสามารถ ความถนัด ความสนใจและอุปนิสัยใจคอว่าเหมาะสมกับงานหรืออาชีพใด 2) ช่วยให้ผู้คลุรู้จักและเข้าใจโลกของงานอาชีพต่างๆ และองค์ประกอบของงาน เช่น ลักษณะของงานอาชีพคุณสมบัติของผู้ประกอบอาชีพ เงินเดือนหรือรายได้ความมั่นคงในงาน โอกาสก้าวหน้าในงาน สภาพปัจจุบันและแนวโน้มของตลาดแรงงานในอนาคตสำหรับงานอาชีพต่างๆ เหล่านี้ เป็นต้น 3) ช่วยให้ผู้คลุรู้จักเลือกและตัดสินใจเลือกงานอาชีพอย่างฉลาดถูกต้องเหมาะสมกับอัตรภาพ 4) ช่วยให้ผู้คลุรู้จักตัดสินใจเลือกอย่างฉลาดในการเข้ารับการศึกษาและฝึกอบรมในวิชาชีพต่าง ๆ 5) ช่วยให้ผู้คลุได้มีโอกาสพัฒนาบุคลิกลักษณะของตนให้เหมาะสมกับงานอาชีพ เช่น ความอดทน ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร ความตรงต่อเวลา ความร่วมมือในการทำงาน เป็นต้น 6) ช่วยให้ผู้คลุได้มีโอกาสสัมผัสกับงานอาชีพต่าง ๆ ตามความเหมาะสมกับวัยและ 7) ช่วยให้ผู้คลุสามารถปรับตัวให้เข้ากับงานอาชีพ จนประสบความสำเร็จและมีความสุขในงานอาชีพของตน

จุดมุ่งหมายของการแนะแนว

การแนะแนวเป็นกระบวนการช่วยเหลือบุคคลที่มีระเบียบแบบแผน โดยใช้เทคนิค และกลวิธีต่าง ๆ เพื่อช่วยให้บุคคลแต่ละคนบรรลุความสำเร็จสูงสุดที่เหมาะสมกับ ความสามารถและความต้องการของเขา นักแนะแนวมีความหน้าที่แก้ปัญหาให้กับผู้มี ปัญหา แต่ควรพยายามหาหนทางช่วยให้ผู้ประสบปัญหาสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเอง ซึ่งวิธีการนี้ตรงกับความต้องการของผู้มีปัญหา กล่าวคือ จากการสำรวจความต้องการของ นักศึกษาเกี่ยวกับวิธีการช่วยเหลือที่พึงประสงค์ พบว่า นักศึกษาร้อยละ 76.2 ต้องการให้ ผู้ช่วยให้เขาสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเอง นอกจากนี้ นักแนะแนวควรช่วยให้บุคคล สามารถพัฒนาตัวเองได้อย่างเหมาะสมสำหรับการที่จะทำให้บุคคลแต่ละคนสามารถ พัฒนาตนเองจนถึงขีดสูงสุดนั้น นุชลี อุปภัย (2546, 22) กล่าวว่าควรมีการกำหนด จุดมุ่งหมายของการทำงานที่ชัดเจนเพื่อจะได้สามารถดำเนินการให้เป็นไปตามเป้าหมาย หลักที่วางไว้ ซึ่งจุดมุ่งหมายของการแนะแนวควรกำหนดไว้ ดังนี้

1. การพยายามทำให้บุคคลรู้จักตนเอง (Self-Understanding) เป็นการทำให้ บุคคลรู้ข้อดี ข้อบกพร่องของตนเองทั้งทางด้านอารมณ์ สติปัญญา ความสามารถ และ ความถนัด เป็นต้น

2. การพยายามช่วยให้บุคคลสามารถตัดสินใจได้ด้วยตัวเอง (Self-Determination) เป็นความพยายามที่จะทำให้บุคคลรู้จักหาหนทางตัดสินใจปัญหา และเลือก แนวทางในการแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเอง

3. การช่วยให้บุคคลเกิดการปรับตัว (Self-Adjustment) เป็นการช่วยสนับสนุนให้ บุคคลยอมรับตนเองทั้งจุดดีและจุดบกพร่อง จนเกิดการตัดสินใจแก้ปัญหาและนำพา ตนเองไปสู่การพัฒนาที่เหมาะสมตามลำดับ

Ontario (1984 อ้างถึงใน ดี. สจ๊วต คองเกอร์ 2546, 12-16) ได้กำหนด คุณลักษณะที่นักเรียนพึงมีจากผลการจัดโปรแกรมแนะแนว กล่าวคือ มีทักษะความรู้ และ เจตคติพื้นฐานที่จำเป็น ดังต่อไปนี้

1. รู้จักและชื่นชมตนเอง
 - 1) บอกจุดเด่น ค่านิยม ความสนใจ ความถนัด และความสำเร็จของตนเองได้
 - 2) ใช้ประสบการณ์ทั้งในและนอกสถานศึกษา กิจกรรมและความสนใจต่าง ๆ ของตนให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพของคนได้มากยิ่งขึ้น
 - 3) พัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทางร่างกายและ อารมณ์ ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ขณะที่นักเรียนพัฒนาจากวัยรุ่นไปสู่ผู้ใหญ่
 - 4) บ่งชี้ อธิบาย และยอมรับความรู้สึกต่าง ๆ ของตนที่มีต่อตนเองและผู้อื่นได้
 - 5) บอกให้ทราบถึงความหวัง ความคาดหวัง และความกลัวหรือความวิตก กังวลของตนได้

2. ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- 1) แสดงทักษะความสามารถที่จำเป็นในการติดต่อสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 2) บอกคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ตนแสวงหาจากการมีสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้
- 3) บอกวิธีการที่เหมาะสมในการจัดการกับอารมณ์ของตนได้
- 4) บอกวิธีการต่าง ๆ ที่มนุษย์ปฏิบัติในกลุ่ม และสามารถประเมินผลพฤติกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ได้
- 5) เข้าใจความสำคัญของการรับรู้ความรู้สึกและความต้องการต่าง ๆ ของผู้อื่นในกลุ่มได้
- 6) แสดงความสามารถและทักษะที่จำเป็นในการทำงานเป็นกลุ่มอย่างได้ผล
- 7) ระบุวิธีการอุทิศตนเพื่อมีส่วนร่วมในงานชุมชนของผู้ที่ต่างกันในด้านวัฒนธรรม เชื้อชาติ ศาสนา ความสามารถ อายุ และแบบแผนของวิถีชีวิต
- 8) มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นที่มีความแตกต่างด้านวัฒนธรรม เชื้อชาติ กลุ่มศาสนา ความสามารถ และอายุ
- 9) เข้าใจถึงลักษณะการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างบุคคลในชุมชน

3. พัฒนาแผนการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม

- 1) ค้นคว้ากับข้อเลือกหลากหลายทางการศึกษาที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกในแต่ละระดับชั้น
- 2) รู้จักใช้แหล่งวิทยาการที่มีอยู่หลากหลาย เช่น ปฏิทินงานของสถานศึกษาระบบข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ และแบบทดสอบวินิจฉัย
- 3) ไปทัศนศึกษาตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ หลายแห่งและรับฟังวิทยาการให้ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการศึกษาต่อ
- 4) เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับการเลือกอาชีพ
- 5) เลือกวิชาเรียนได้สอดคล้องกับพื้นฐานความรู้ความสามารถ ความสนใจ ค่านิยม และสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของตน
- 6) ปรับปรุงแผนการเรียนรู้ของตนเป็นระยะ ๆ ให้เหมาะสมกับข้อสนเทศใหม่ ๆ รอบตัว
- 9) มีความรู้และเจตคติที่พึงมีสำหรับการเลื่อนชั้นเรียนขึ้นไปแต่ละชั้น
- 10) เข้าใจถึงความสำคัญของแรงเสริมที่จูงใจให้ประสบความสำเร็จทางการเรียน
- 11) รู้จักใช้แหล่งความรู้แก้ไขและเสริมการเรียนรู้ของตน
- 12) รู้จักพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับระดับการศึกษา
- 13) รู้จักพัฒนาทักษะการบริหารเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ

4. สรรวจทางเลือกในการประกอบอาชีพ

1) เข้าใจความหมายและความสำคัญของคำที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ เช่น การหาเลี้ยงชีพ (career) การประกอบอาชีพ (occupation) งาน (work) และชิ้นงานหรืองานเหมา (job) เป็นต้น

2) เข้าใจความสำคัญของการวางแผนในแต่ละช่วงของชีวิต คือ ช่วงการเรียน การทำงาน และการออกจากงาน

3) รู้ว่าประสบการณ์และการตัดสินใจของตนเองมีผลกระทบอย่างไรต่อชีวิตในปัจจุบันและอาจมีผลกระทบต่ออาชีพในอนาคตของตน

4) ตระหนักถึงสภาพเศรษฐกิจและสังคม และแนวโน้มในอนาคตที่อาจมีผลกระทบต่อการวางแผนอาชีพ

5) รู้จักใช้กระบวนการต่าง ๆ ในการตัดสินใจ

6) แสดงให้เห็นถึงทักษะการตัดสินใจวางแผนอาชีพอย่างได้ผล

7) ระบุข้อมูลหรือข้อสนเทศที่จำเป็นสำหรับการเลือกแนวทางประกอบอาชีพ ได้ถูกต้องตรงกับข้อเท็จจริง

8) รู้จักใช้แหล่งวิทยาการให้เป็นประโยชน์ต่อการสำรวจแนวทางเลือกอาชีพ

9) ใช้ความรู้ของตน ใช้ความสัมพันธ์กับผู้อื่น และใช้ทักษะของตน รวมทั้งแผนการเรียน เพื่อพัฒนาแผนการเลือกอาชีพให้ครอบคลุมจุดหมายทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

10) ระบุและรู้จักใช้แหล่งข้อสนเทศหลากหลายเกี่ยวกับโอกาสในการทำงาน

11) เขียนจดหมายต่าง ๆ และจดหมายสมัครงานได้ครบถ้วนถูกต้อง เขียนประวัติย่อ และพัฒนาวิธีการหางานทำ

12) ผ่านการทดลองสัมภาษณ์เพื่อสมัครเข้าทำงาน

13) เข้าใจความคาดหวังโดยทั่วไปที่นายจ้างมีต่อลูกจ้าง

14) เข้าใจถึงสิทธิและความรับผิดชอบตามกฎหมายในฐานะที่เป็นลูกจ้าง

15) เข้าใจบทบาทของสหภาพแรงงานและสมาคมต่าง ๆ ของนายจ้างหรือลูกจ้าง

16) เรียนรู้เกี่ยวกับโอกาสอันพึงมี และข้อดีข้อเสียของการประกอบอาชีพอิสระ

สวัสดี สุวรรณอักษร (2542, 144) ได้กล่าวถึงหลักการแนะแนวอาชีพ ในการจัดบริการแนะแนวอาชีพให้เป็นระบบ จำเป็นจะต้องยึดถือหลักการที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. จะต้องจัดให้เป็นกระบวนการต่อเนื่องกันไปนับตั้งแต่เด็กก่อนเข้าเรียนระหว่างเรียน และภายหลังเมื่อเด็กจบการศึกษาไปแล้ว

2. จะต้องจัดเพื่อเด็กทุกคน ไม่ใช่เฉพาะเด็กที่มีปัญหาเรื่องอาชีพเท่านั้น

3. จะต้องถือว่าเด็กเป็นศูนย์กลางสำคัญในการให้บริการแนะแนวอาชีพ โดยคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคลซึ่งมีสติปัญญา ความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และอุปนิสัยใจคอแตกต่างกัน รวมทั้งศักยภาพในตนซึ่งอาจแตกต่างกัน

4. จะต้องถือว่าเด็กทุกคนย่อมจะมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นคน ซึ่งมีสิทธิและเสรีภาพที่จะเลือกและตัดสินใจเลือกแนวทางชีวิตในด้านการงานอาชีพของตนโดยไม่มีการบังคับ และถือว่าเด็กจะต้องรับผิดชอบในการกระทำของตน

5. จะต้องจัดบริการแนะแนวอาชีพให้ครบทั้ง 5 บริการให้เป็นกระบวนการต่อเนื่องกันไปตลอดทุกชั้นเริ่มตั้งแต่

5.1 บริการสำรวจเด็กเป็นรายบุคคล เพื่อช่วยให้เด็กรู้จักและเข้าใจตนเองว่ามีสติปัญญาความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และอุปนิสัยใจคอหรือบุคลิกภาพเหมาะกับงานอาชีพอะไร

5.2 บริการสนเทศ เพื่อให้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับโลกของงานอาชีพต่างๆ และความต้องการของตลาดแรงงาน ทั้งเพื่อให้เด็กมีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพสุจริตทุกชนิดด้วย

5.3 บริการให้คำปรึกษาเพื่อช่วยเด็กรู้จักตัดสินใจเลือกแนวทางประกอบอาชีพอย่างฉลาดและถูกต้องเหมาะสมกับอัตภาพ

5.4 บริการจัดวางตัวบุคคล เพื่อช่วยให้เด็กได้มีโอกาสเลือกวิชาชีพเหมาะกับงานอาชีพต่าง ๆ ที่สนใจด้วยการฝึกงาน ทดลองงานเพื่อหาประสบการณ์ในระหว่างศึกษา

5.5 บริการติดตามผลและประเมินผล เพื่อบริการให้ความช่วยเหลือในระหว่างศึกษา ระหว่างฝึกงานหรือลองงานหรือทำงานเพื่อหารายได้พิเศษตลอดจนเมื่อออกไปประกอบอาชีพแล้ว

6. การบริหารงานแนะแนวอาชีพและการจัดกิจกรรมแนะแนวอาชีพ จะต้องประสานสัมพันธ์และสอดคล้องกับการปฏิบัติงานด้านอื่นๆ ของโรงเรียน เช่น การจัดแผนการเรียน การจัดการเรียนการสอนตามหลักการ

7. จะต้องมีบุคลากรหรือคณะบุคลากรผู้มีความศรัทธาต่องานนี้เป็นผู้รับผิดชอบในการกำหนดนโยบาย วางโครงการและวางแผนปฏิบัติงานแนะแนวอาชีพในโรงเรียน

8. จะต้องได้รับความร่วมมือ และมีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชนในชุมชนหรือภายนอกโรงเรียน เพื่อรับและให้บริการทั้งเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้งานแนะแนวอาชีพดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและอย่างเป็นระบบครบถ้วนตามหลักการแนะแนว

9. ในการแนะแนวอาชีพแต่ละระดับ จะต้องคำนึงถึงวัยและความพร้อมของเด็กเป็นสำคัญ กล่าวคือ ในระดับประถมศึกษาเด็กยังไม่ถึงวัยที่จะเลือกอาชีพหรือทำงาน ทั้งยังไม่สนใจในเรื่องอาชีพมากนัก แต่เป็นวัยที่ควรปลูกฝังเจตคติที่ดีต่ออาชีพต่างๆ ควรให้เด็กรักการทำงาน และมีจรรยาบรรณในการทำงาน

10. ผู้จัดบริการแนะแนวอาชีพ จะต้องมีความรู้กว้างขวางเกี่ยวกับโลกของงานอาชีพ เช่น ความต้องการของตลาดแรงงานทั้งในปัจจุบันและอนาคต ลักษณะของงานอาชีพต่าง ๆ สภาพสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับงานคุณสมบัติต่าง ๆ ของผู้ทำงาน ระเบียบการรับสมัครงาน เงินเดือน หรือค่าจ้าง สวัสดิการและโอกาสก้าวหน้าในอาชีพประเภทของอาชีพต่าง ๆ

11. จะต้องมีความรู้และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นตามสมควร เช่น แบบทดสอบความถนัด แบบสำรวจความสนใจ ความสามารถและบุคลิกภาพที่พอเชื่อถือได้ เพื่อช่วยให้เด็กรู้จักตนเองอย่างถูกต้อง จะต้องมีความรู้ประวัติของเด็ก หรือระเบียบสะสมสำหรับประมวลข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กเพื่อความสะดวกในการให้บริการแนะแนวอาชีพได้ถูกต้อง

12. จะต้องจัดระบบการให้ข้อมูลข่าวสารความรู้เกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ และความต้องการด้านตลาดแรงงานอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ โปสเตอร์ สไลด์ วิทยุเทป ภาพยนตร์ เป็นต้น เพื่อกระตุ้นความสนใจเจตคติที่ดีและค่านิยมที่ถูกต้องในอาชีพต่าง ๆ

13. จะต้องพยายามให้เด็กผู้ปกครองและทรัพยากรต่าง ๆ ในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ในโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ของการแนะแนวอาชีพ ทั้งจะต้องประชาสัมพันธ์เผยแพร่ให้เด็ก ครู ผู้ปกครอง และชุมชน ทราบและมองเห็นความสำคัญ

การแนะแนวอาชีพ (Vocational Guidance) เป็นการช่วยเหลือบุคคลในการเลือกอาชีพ การเตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพ และการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อความก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งถือเป็นการแนะแนวในระยะยาวและเป็นการแนะแนวอย่างต่อเนื่อง

Skolnik (1995 อ้างใน นุชลี อุปภัย 2546, 164) ได้เสนอแผนงานที่จะทำให้เกิดเกิดความรู้เกี่ยวกับงานอาชีพต่าง ๆ และคุ้นเคยกับลักษณะของการทำงาน เพื่อจะได้เกิดความคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนเลือกแนวทางการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพในอนาคต ซึ่งการดำเนินแผนงานดังกล่าวจะมีทั้งการให้ข้อมูลข่าวสาร การให้คำปรึกษา การจัดวางตัวบุคคล และการติดตามผลในตัว ถึงแม้เด็ก ๆ จะขาดความรู้ด้านอาชีพ แต่ส่วนใหญ่จะมีแผนการหรือความฝันสำหรับอนาคตของตนเอง เช่น ความต้องการช่วยเหลือผู้อื่น ความต้องการปกป้องสิ่งแวดล้อม ความต้องการมีเงินและใช้เงินอย่างสนุกสนาน การได้ต่อสู้กับอาชญากรรม รวมทั้งได้ผจญภัยในโลกกว้าง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การทำให้ความฝันเป็นจริงเมื่อเติบโตขึ้นค่อนข้างจะทำได้ยาก ซึ่งการที่จะทำให้สิ่งที่ปรารถนานั้นเป็นจริงในอนาคตได้จะต้องเริ่มต้นวางแผนตั้งแต่วัยเด็ก แต่สิ่งที่เด็กยังขาดคือ เขาไม่มีความรู้เกี่ยวกับโลกแห่งความเป็นจริงของการทำงานจึงทำให้ฝันของเขาขาดพื้นฐานที่มั่นคงและชัดเจนอีกทั้งยังขาดข้อมูลที่จะช่วยทำให้ฝันนั้นกลมกลืนกับสภาพความเป็นจริงในชีวิตและในสังคมปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น เด็กที่มีความฝันที่จะปกป้อง

การดำเนินการแนะแนวอาชีพ

ในการจัดบริการแนะแนวอาชีพในสถานการศึกษาทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นระดับ ประถมศึกษา มัธยมศึกษาหรืออุดมศึกษา ผู้ดำเนินการจัดหรือผู้รับผิดชอบจำเป็นต้องมี หลักการที่สำคัญ ๆ ที่ควรยึดถือเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาในการจัดบริการแนะแนว อาชีพให้มีประสิทธิภาพซึ่ง ดร.สำเนาวิ ขจรศิลป์ (2529, 78) รวบรวมไว้ดังนี้

1. การแนะแนวอาชีพเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง การที่บุคคลจะเลือกประกอบ อาชีพได้อย่างเหมาะสมนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญสามประการคือ

1.1. บุคคลจะต้องรู้จักตัวเองในด้านต่าง ๆ เช่น ในด้านที่เกี่ยวกับความสนใจ ในอาชีพ ความสามารถ ความถนัด และค่านิยม เป็นต้น

1.2 บุคคลต้องมีความรู้เกี่ยวกับโลกของงาน คือรู้ว่าในสังคมที่ตนอาศัยอยู่มี อาชีพอะไรอยู่บ้าง บุคคลจะต้องมีความรู้อย่างละเอียดถี่ถ้วนกับอาชีพต่าง ๆ ที่ตนเอง สนใจและนอกจากนั้นก็ต้องมีความรู้เกี่ยวกับตลาดแรงงานอีกด้วย

1.3 บุคคลจะต้องมีระดับวุฒิภาวะที่สูงพอที่จะสามารถวิเคราะห์ตนเอง และ วิเคราะห์อาชีพได้อย่างดี และสามารถพิจารณาญาณตัดสินใจเลือกอาชีพ โดยใช้หลักการ วิเคราะห์ตนเองและการวิเคราะห์อาชีพประกอบกัน

การที่บุคคลจะมีปัจจัยทั้งสามประการดังกล่าวได้จึงต้องอาศัยเวลาในการ พัฒนา การเลือกอาชีพของบุคคลจึงต้องใช้เวลานาน ฉะนั้นการจัดบริการแนะแนว อาชีพจึงต้องกระทำเป็นโครงการระยะยาวที่ต่อเนื่อง โดยเริ่มตั้งแต่ระดับประถมศึกษา เพื่อให้เด็กได้มีความรู้ความเข้าใจถึงความสำคัญของการประกอบอาชีพและเพื่อปลูกฝัง เจตคติที่ดีต่ออาชีพต่าง ๆ ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ควรเน้นในเรื่องการสำรวจตนเอง และการสำรวจอาชีพต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคมและในระดับมัธยมปลายควรเน้นการตัดสินใจ เลือกอาชีพของนักเรียน ในระดับอุดมศึกษาการแนะแนวอาชีพจะเน้นในเรื่องการตัดสินใจ เลือกอาชีพ เพื่อช่วยเหลือนักศึกษาที่คิดว่าไม่สามารถตัดสินใจเลือกอาชีพได้ถูกต้อง การ จัดบริการแนะแนวอาชีพจึงต้องทำต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลาทุกปีและทุกระดับการศึกษา

2. การจัดบริการแนะแนวอาชีพนั้น ผู้ให้บริการจำเป็นต้องเข้าใจผู้รับบริการและ ต้องให้ผู้รับบริการเข้าใจตัวเองลึกซึ้ง

ในการให้บริการแนะแนวอาชีพนั้น จำเป็นต้องมีแบบทดสอบและแบบสำรวจ ชนิดต่าง ๆ ที่มีคุณภาพดีไว้ใช้ทดสอบหรือสำรวจบุคลิกภาพของผู้รับบริการ เพื่อให้ผู้ให้ คำปรึกษาได้ทราบและเข้าใจผู้ขอรับบริการ เพื่อให้ผู้ให้คำปรึกษาได้ทราบและเข้าใจผู้ ขอรับคำปรึกษาได้อย่างลึกซึ้ง และเพื่อให้ผู้ขอรับคำปรึกษาได้มีความรู้และความเข้าใจใน ตนเองมากขึ้น การรู้จักตนเองอย่างดีพอ จะทำให้บุคคลตัดสินใจเลือกอาชีพได้ดียิ่งขึ้น

3. การจัดบริการแนะแนวอาชีพนั้น จำเป็นต้องมีข้อมูลด้านการศึกษาและอาชีพที่ทันต่อเหตุการณ์ที่มีปริมาณมากและมีความถูกต้องดี บริการแนะแนวอาชีพทุกแห่ง ควรจะมีข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ศึกษาระดับสูงขึ้นไปทั้งในและต่างประเทศ

4. การแนะแนวอาชีพส่งเสริมให้บุคคลมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ควรยึดหลักว่าบุคคลมีความสามารถในการใช้วิจารณญาณเพื่อตัดสินใจด้วยตนเองได้

5. การตัดสินใจเลือกอาชีพควรมีความยืดหยุ่น คือเมื่อบุคคลตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพใดอาชีพหนึ่งแล้ว ก็อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ ถ้าสภาพการณ์ต่าง ๆ ในสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป

6. การเตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพเป็นสิ่งจำเป็น เป็นการพัฒนาบุคคลทางด้านวิชาชีพ สติปัญญา สังคม อารมณ์ ร่างกายและจิตใจ

7. การแนะแนวอาชีพเป็นงานของทุกฝ่ายในสถาบันการศึกษา ฝ่ายกิจการนักศึกษา กับคณะวิชาต่าง ๆ จะต้องมีการประสานงานและมีความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด

8. การจัดบริการแนะแนวอาชีพให้มีความสมบูรณ์ นอกจากหลักการที่สำคัญต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว บริการแนะแนวอาชีพจะมีประสิทธิภาพได้จะต้องมีบริการและกระบวนการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

8.1 บริการสนเทศเกี่ยวกับอาชีพ

8.2 มีบริการทดสอบ

8.3 มีบริการให้คำปรึกษาทั้งทางด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม

8.4 มีการเก็บรวบรวมระเบียบสะสมของนักศึกษา

8.5 มีกระบวนการพัฒนาให้มีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ

8.6 มีบริการจัดหางาน

8.7 มีการติดตามประเมินผล

9. ควรมีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกสถาบัน เช่น ศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ กรมแรงงาน ตลอดจนบริษัทห้างร้าน เป็นต้น

แนวโน้มของการแนะแนวอาชีพในช่วงทศวรรษนี้เป็นการเน้นเรื่อง Life Career Development คือ การพัฒนาอาชีพตลอดชีวิต แทนที่จะพัฒนาอาชีพเฉพาะอย่างเดียว จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมที่จะทำงาน การหางาน กระทั่งวิธีการที่จะแก้ไขความเบื่อหน่าย และรักษาสุขภาพจิตไว้ ซึ่งกระบวนการนี้จะต้องทำเป็นระบบ โดยหาความต้องการของกลุ่มว่าเป็นอย่างไร วางเป้าหมาย และกำหนดวิทยากรให้ แล้วจึงประเมินผลโครงการ ซึ่ง นวลศิริ เปาโรหิตย์ (2528, 18) ได้กล่าวถึงการแนะแนวอาชีพว่า ควรมีการบริการที่สำคัญ 5 ประการคือ

1. บริการให้คำปรึกษาด้านอาชีพ (Career Counseling) ช่วยในการตัดสินใจในการเลือกอาชีพและให้ความกระจ่างในเรื่องการแนะแนวอาชีพโดยตรง การให้คำปรึกษาด้านอาชีพตามหลักสากลจะมีวิธีการดังนี้คือ ครั้งแรกจะเป็นเรื่องการสัมภาษณ์ คือหาข้อมูลทั่ว ๆ ไปก่อนว่า เขาเก่งอะไร ภูมิหลังเขาเป็นอย่างไร การศึกษาเป็นอย่างไร เขามีทักษะหรือเก่งทางใดเพื่อช่วยเขาในการหางานได้เหมาะกับเขา และสุดท้ายก็เป็นเรื่องของการทำแบบทดสอบด้านอาชีพ แล้วจึงทำการให้คำปรึกษาด้วยการพูดคุยกัน เราจะคุยกับเขาเพียง 2-3 ครั้งเขาก็จะเริ่มรู้ว่าตัวเองเก่งอะไร และช่วยให้เขามีทักษะในการตัดสินใจ

2. การจัดโครงการต่าง ๆ (Program Consultation) ได้แก่ การจัดวันอาชีพ วันนัดพบแรงงาน การสัมมนาหรืออภิปรายเกี่ยวกับตลาดแรงงาน

3. บริการแบบทดสอบ (Psychometric Service) โดยการจัดหาแบบทดสอบต่าง ๆ ไว้ในห้องสมุดอาชีพ เช่น แบบทดสอบ SDS (Self Directed Search) หรือแบบทดสอบที่สร้างขึ้นเอง

4. การจัดตั้งห้องสมุดอาชีพ (Career Library) ซึ่งควรจะเป็นลักษณะของศูนย์ข้อมูลอาชีพ คือมีแฟ้มอาชีพ สไลด์อาชีพ เทปและวีดีโอเกี่ยวกับอาชีพ

5. บริการจัดหางาน (Placement Service) เป็นบริการที่เป็นหัวใจของการแนะแนวอาชีพมากที่สุด

นอกจากนี้ นุชลี อุปภัย (2546, 25-27) ได้กล่าวถึงวิธีการดำเนินงาน และข้อตกลงเบื้องต้นของการแนะแนวในการช่วยเหลือบุคคลเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการแนะแนวนักแนะแนวควรมีหลักในการปฏิบัติงานอันเปรียบเสมือนจุดยืนที่บอกย้ำถึงวิธีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. การแนะแนวจะต้องเป็นการพัฒนาความเป็นบุคคลของแต่ละคน การแนะแนวถูกกำหนดมาโดยมีความเชื่อว่าการพัฒนาบุคคลนั้นจะต้องเปิดโอกาสให้บุคคลได้เรียนรู้เกี่ยวกับตัวเองว่า ตนเองคือใคร มีคุณสมบัติอย่างไร และคุณสมบัติเหล่านั้นมีความหมายต่อชีวิตในอนาคตของเขาอย่างไร

2. การดำเนินการแนะแนวมุ่งจุดมุ่งหมายเพื่อให้บุคคลได้รู้จักตนเองและสิ่งแวดล้อม นักแนะแนวจะใช้กลวิธีต่าง ๆ เพื่อให้บุคคลได้รู้จักและเข้าใจลักษณะภายในของตนเอง เช่นการใช้เทคนิคการสัมภาษณ์ การให้คำปรึกษา และการใช้

แบบสอบถาม เป็นต้น วิธีการดังกล่าวจะเป็นโอกาสให้บุคคลสามารถสำรวจความเป็นตัวตนของตนเอง รวมทั้งความหมายและคุณค่าที่ได้จากประสบการณ์ชีวิต และเนื่องจากการดำเนินชีวิตของบุคคลประกอบด้วย ตัวบุคคลและโลกแห่งการรับรู้ส่วนตัวของเขา และเหตุการณ์ภายนอกที่เข้ามาสู่ชีวิตของเขาตามลำดับ

3. การแนะนำต้องยึดหลักความร่วมมือกัน มิใช่เป็นการบังคับ ต้องขึ้นอยู่กับความพอใจของบุคคลสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งคือผู้ช่วยเหลือ อีกฝ่ายหนึ่งคือผู้รับความช่วยเหลือ การแนะนำเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจภายในและความเต็มใจ การไม่บังคับและการไม่สร้างความกดดันให้กับบุคคลจึงถือเป็นหลักสำคัญของการแนะนำ

4. การแนะนำจะต้องมีความเชื่อเบื้องต้นว่า มนุษย์มีความสามารถในตัวที่จะพัฒนาตนเอง ผู้ให้ความช่วยเหลือควรยึดความเชื่อที่ว่ามนุษย์มีความสามารถภายในตัวที่จะปรับปรุงพัฒนาตนเอง

5. การแนะนำจะต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีและคุณค่าของมนุษย์ รวมทั้งการยอมรับสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลในการตัดสินใจ การเห็นความสำคัญในคุณค่า และความเท่าเทียมกันของมนุษย์ รวมทั้งเสรีภาพส่วนบุคคลเป็นสิ่งจำเป็นในการแนะนำ

6. การแนะนำเป็นกระบวนการศึกษาที่มีความต่อเนื่องและเป็นขั้นตอน โดยจัดให้บริการตั้งแต่ในระดับประถมไปจนถึงสิ้นสุดการศึกษา และต่อเนื่องไปจนตลอดชีวิต

ข้อพิจารณาในการเลือกอาชีพสำหรับบุคคลต่าง ๆ

เรื่องเกี่ยวกับความการเลือกอาชีพ ซึ่งมีความสำคัญ ผู้ที่จะเริ่มเข้าสู่อาชีพ ควรจะได้อ่านข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับอาชีพให้มากที่สุดก่อนที่จะตัดสินใจเข้าสู่อาชีพนั้น ๆ เพราะธรรมชาติทำให้คนเรามีอะไรที่แตกต่างกัน มีความสนใจแตกต่างกัน มีความสามารถแตกต่างกัน มีบุคลิกภาพแตกต่างกัน เพราะฉะนั้น จึงประกอบอาชีพที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงมีหลักในการพิจารณาเลือกอาชีพที่ สวัสดิ์ ประทุมราช (2529, 89) เห็นว่าสิ่งที่จำเป็นในการพิจารณาอย่างคร่าว ๆ เพื่อประโยชน์ในการแนะนำ ได้แก่

1. ความสนใจในอาชีพ
2. ความถนัดและความสามารถ
3. ความต้องการตลาดแรงงาน

ทั้งนี้ สวัสดิ์ ประทุมราช (2529, 90) ได้จัดอาชีพต่าง ๆ เป็น 10 อาชีพ และแต่ละสาขาอาชีพจะมีลักษณะของงานเป็นสามระดับ เป็นอย่างน้อย ประกอบด้วย ระดับอาชีพ (professional) ระดับกึ่งอาชีพ (semi professional) และระดับทักษะ (skilled worker) ซึ่งอาชีพต่าง ๆ จำแนกได้ ดังนี้

1. เรื่องเกี่ยวกับเครื่องจักรกล ได้แก่ วิศวกรสาขาต่าง ๆ ช่างยนต์
2. งานเชิงคำนวณ ได้แก่ นักบัญชี งานสถิติ

3. งานเชิงวิทยาศาสตร์ ได้แก่ แพทย์ นักเคมี
4. งานชักชวนโฆษณา ได้แก่ งานขายโฆษณา
5. งานศิลปะ ได้แก่ สถาปนิก นักแสดง ช่างภาพ
6. งานวรรณกรรม ได้แก่ นักประพันธ์ ทนายความ ผู้พิพากษา
7. งานดนตรี ได้แก่ นักประพันธ์เพลง นักดนตรี
8. งานบริการสังคม นักสังคมสงเคราะห์ งานฝ่ายบุคคล
9. งานเสมียน ได้แก่ งานในสำนักงาน
10. งานนอกสำนักงาน ได้แก่ เจ้าหน้าที่เกษตร ป่าไม้ ผู้บังคับการเรือ

กรมการจัดหางาน กองส่งเสริมการมีงานทำ ได้จัดทำข้อมูลเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต URL:<http://doe.go.th/vgnew/guide> โดยกล่าวว่า บุคลิกภาพกับการเลือกอาชีพและการศึกษาให้เหมาะสมกับตัวเอง การเลือกอาชีพและสาขาวิชาที่จะศึกษา ให้เหมาะสมกับตัวเองโดยเน้นเรื่องบุคลิกภาพ บุคคลแต่ละบุคคลย่อมมีบุคลิกภาพที่แตกต่างกัน แต่ละคนจะมี ลักษณะที่ชี้เฉพาะตนไม่ว่ารูปร่าง หน้าตา ผิวพรรณ หรือนิสัยใจคอ มีนักวิชาการบางท่านได้ให้ความหมายของคำว่า "บุคลิกภาพ" คือ ลักษณะส่วนรวมของบุคคล ซึ่งประกอบด้วยสิ่งที่ปรากฏทางร่างกาย นิสัยใจคอ ความรู้สึกนึกคิด และพฤติกรรมรวมของบุคคลนั้น ซึ่งได้รวมอยู่ด้วยกันอย่างผสมกลมกลืนในตัว บุคคลนั้น รวมถึงสิ่งที่เขาชอบและไม่ชอบ สิ่งที่เขาสนใจและไม่สนใจ เป้าหมายต่าง ๆ ในชีวิตของเขา ความสามารถด้านต่าง ๆ ของเขา

ลักษณะของบุคลิกภาพเฉพาะของแต่ละคนนั้น หากบุคคลรู้จักและเข้าใจ บุคลิกภาพจนสามารถมองตนเองได้ตามสภาพความเป็นจริงย่อมช่วยให้บุคคล ตัดสินใจเลือกแนวทางชีวิต การศึกษา และอาชีพได้อย่างสอดคล้องกับตัวเองมากที่สุด

บุคลิกภาพนั้นเกี่ยวข้องกับอะไรบ้าง

1. ทางกายภาพ หมายถึง รูปร่างหน้าตาดี ย่อมส่งผลให้ผู้สัมภาษณ์สนใจได้บ้าง และตนเองก็มีความภูมิใจมั่นใจยิ่งถ้ามีสุขภาพที่แข็งแรงว่องไวในการทำงานยิ่งน่าประทับใจ
2. ทางสมอง สมองดีไม่มีโรคภัยไข้เจ็บก็จะทำให้เขามีความทรงจำดี เขาวินิจฉัยปัญหาดี แต่ต้องเป็นผลจากการศึกษาอบรมพื้นฐานด้วย
3. ความสามารถ อาศัยประสบการณ์ และความถนัดจากการฝึกฝน
4. ความประพฤติ เป็นผู้อยู่ในศีลธรรม สุภาพอ่อนโยน มีมนุษยสัมพันธ์ ไม่เป็นปฏิปักษ์กับสังคม
5. ชอบเข้าสังคมมีทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น การแสดงออกต่อเพื่อนฝูง ไม่เห็นแก่ตัว มีน้ำใจต่อผู้อื่นไม่อวดตัว
6. อารมณ์ดี ใจเย็น ไม่ฉุนเฉียว อดกลั้นโทสะได้

7. กำลังใจ เป็นคนที่จิตใจเข้มแข็ง ไม่ท้อถอย ไม่เสียขวัญง่าย

ในการเสริมสร้างบุคลิกภาพที่ดีนั้น ต้องการพื้นฐานในการส่งเสริมอย่างไรบ้าง

1. ต้องเอาใจใส่สุขภาพ การออกกำลังกาย การทำงาน การกินอาหาร การพักผ่อนนอนหลับ ต้องจัดให้เป็นไปตามความเหมาะสมของร่างกายโดยถือความพอดีของแต่ละบุคคลเป็นหลัก คือ กินได้ ถ่ายสะดวก และนอนหลับ คุณก็จะปลอดภัยจากการถูกรบกวนด้วยอาการอ่อนเพลียจิตใจ หงุดหงิด และปวดศีรษะ

2. บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคม ข้อนี้เป็นข้อสำคัญในการควบคุม "พลังใจใฝ่อำนาจ" มิให้แสดงออกมานอกกรอบนอกทาง ถ้าไม่มีพลังใจใฝ่สังคมมาถ่วงคุณไว้ คุณจะกลายเป็นคนเห็นแก่ตัว เอาแต่ใจตนเอง ต่อต้านสังคม

3. ศึกษางานในหน้าที่ ความรอบรู้ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง คนที่รู้งานในหน้าที่ของตนดีและทำงานด้วยความมั่นใจ ย่อมเกิดความภาคภูมิใจว่าเป็นคนสำคัญคนหนึ่งในบริษัท และการมีความรู้สึกเช่นนี้ก็ย่อมจะเสริมสร้างบุคลิกลักษณะของเขาให้ดีขึ้นได้

4. หัดนิสัยให้เป็นคนขวนขวาย ความขวนขวายจะเกิดได้ก็ต่อเมื่อมีความสนใจความรักในหน้าที่ ฉะนั้นในขั้นต้นจะต้องสร้างความสนใจขึ้นมาก่อน พึงสนใจงานในหน้าที่งานของเพื่อนบ้าน และของสังคม อย่าทำตัวเป็นคนชอบบ่นจู้จุกจิก และคอยมุงคิดแต่ว่าเมื่อใดจะถึงวันหยุดงาน

5. เป็นผู้ฟังที่ดี แต่ต้องเป็นการฟังอย่างมีศิลปะ คือผู้ฟังต้องชักจูงผู้พูดให้พูดในเรื่องที่เข้าเรื่องและแสดงให้เห็นว่าตนเองฟังคำพูดของเขาด้วยความตั้งใจ เมื่อถึงโอกาสที่ควรถามก็ถามแต่ควรจะคอยให้เขาพูดจนจบเสียก่อน นี่คือศิลปะในการฟัง

6. มีวาทศิลป์ ศึกษาปัญหาชีวิตของสังคมที่เกิดขึ้นประจำวันโดยการสังเกตการอ่านหนังสือพิมพ์ ชมภาพยนตร์บ้าง ซึ่งจะช่วยให้คุณมีความรู้หรือมีข้อมูลเก็บไว้ใช้ในการพูดคุยกับผู้อื่นได้มากขึ้น

7. มีความรู้พอที่จะพูดคุยกับผู้อื่นได้ทุกระดับ

8. รู้จักถ่อมตัว หมายถึง การไม่ยกตนข่มท่าน ทั้งด้านกริยาและคำพูด การถ่อมตนที่ถูกต่อนั้นต้องเกิดจากความรู้สึกที่จริงใจว่าตนเองแม้จะมีความสำคัญในทางใดบ้าง แต่ก็มิใช่เป็นคนสำคัญคนเดียว หากแต่ยังมีคนอื่นที่สำคัญเท่ากัน หรือสำคัญกว่า ซึ่งจะทำให้คุณเข้าสังคมกับใครๆ ได้อย่างหน้าชื่นตาบาน

9. รักเพื่อนบ้าน คุณควรมีการวิสาสะกับเพื่อนบ้านบ้างสัมผัสกันตามสมควรแล้วคุณจะได้ประโยชน์มากมาย

10. อย่างมุ่งสร้างบุคลิกภาพมากเกินไป ถ้าคุณวาดภาพอยู่ในใจอยู่เสมอว่า บุคลิกภาพของคุณจะต้องเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ตามที่คุณเห็นว่าดีหรืองามแล้ว คุณก็พยายามประพฤติตัวให้เป็นอย่างที่คุณต้องการ ภาพที่จะสะท้อนให้เห็นก็คือคุณจะกลายเป็นคนที่แข็งทื่อ ผืนธรรมชาติ และกลายเป็นคนที่อยู่ในสภาพหลอกลวงไป นอกจากนี้ข้อพึงปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างบุคลิกภาพแล้วยังมีสิ่งที่คุณควรหลีกเลี่ยงละทิ้งออกไปจากตัวคุณ ได้แก่

ก. ความรู้สึกต่ำต้อย รวมทั้งความหมั่นไส้เยาะเย้ยตนเอง

ข. ความอิจฉาริษยา

ค. ความไว้ตัวมากเกินไปซึ่งข้อนี้จะทำให้เกิดผลตามมาคือจะเป็นคนโกรธง่าย ประสาทอ่อน ไข้แยะ ถือดีเกินไปหัวสูง และแยกตัวเองออกจากสังคม

บุคลิกภาพดีเป็นของมีค่า ที่ควรยึดไว้เป็นเป็นสมบัติประจำตัวจะทำให้ชีวิต ประสบแต่ความสำเร็จ

บุคลิกภาพมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ โดยบุคคลจะเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับ บุคลิกภาพของตน บุคลิกภาพเฉพาะอย่างมีความสัมพันธ์กับอาชีพ เฉพาะอย่าง ทฤษฎี การเลือกอาชีพของ "จอห์นแอล ฮอลแลนด์" มีแนวคิดพื้นฐาน 4 ประการ

ประการที่ 1 อาชีพเป็นเครื่องแสดงออกทางบุคลิกภาพ บุคคลจะเลือกอาชีพได้ ย่อมแสดงว่าบุคลิกภาพของ เขาจะปรากฏออกมาในทิศทางเดียวกัน

ประการที่ 2 บุคลิกภาพของแต่ละบุคคลมีความสัมพันธ์กับชนิดของสิ่งแวดล้อมใน การทำงานของบุคคลนั้น ดังนั้น บุคคลจึงมีแนวโน้มจะหันเข้าหางาน หรืออาชีพที่ สอดคล้องกับบุคลิกภาพของเขา

ประการที่ 3 บุคคลจะค้นหาสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้เขาได้ฝึกทักษะ และใช้ ความสามารถของเขา ทั้งยัง เปิดโอกาสให้เขาได้แสดงเจตคติ ค่านิยม และบทบาทของเขา

ประการที่ 4 บุคลิกภาพของสิ่งแวดล้อมจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของแต่ละ บุคคล ดังนั้น เมื่อสามารถ ทราบบุคลิกภาพและสิ่งแวดล้อมของบุคคลแล้ว ก็จะทำให้ทราบ ผลที่จะติดตามมาของบุคคลนั้นด้วย เช่น การเลือกอาชีพ ความสำเร็จในอาชีพ ตลอดจน ทิ้ง พฤติกรรมต่าง ๆ ทั้งการศึกษาอาชีพและสังคมด้วย

ฮอลแลนด์ได้สรุปทฤษฎีของเขาไว้ 4 ประการดังนี้ คือ (อ้างใน สำเนาวิ ขจรศิลป์ 2529, 38)

1. ในสังคมของวัฒนธรรมตะวันตก สามารถแบ่งบุคคลออกตามลักษณะของบุคลิกภาพได้ 6 ประเภท คือ พวกชอบเกี่ยวข้องกับสิ่งที่ป็นรูปธรรม (Realistic) พวกที่ชอบเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่ใช้ความคิด การแก้ปัญหา (Intellectual) พวกชอบเข้าสังคม (Social) พวกชอบระเบียบแบบแผน (Conventional) พวกที่มีความทะเยอทะยาน ชอบมีอำนาจ (Enterprising) และพวกชอบศิลปะ (Artistic)

2. บรรดาอาชีพต่าง ๆ นั้น สามารถแบ่งตามลักษณะและสภาพแวดล้อมได้ 6 ชนิด ซึ่งสอดคล้องกับบุคลิกภาพของคนทั้ง 6 ประเภท

3. บุคคลย่อมแสวงหาสภาพแวดล้อมและอาชีพ ซึ่งเปิดโอกาสให้เขาได้ใช้ความสามารถและทักษะ เพื่อแสดงออกถึงค่านิยมและทัศนคติ ตลอดจนการ มีบทบาทที่เหมาะสม และหลีกเลี่ยงบทบาทที่ไม่เหมาะสมกับตนเอง

4. พฤติกรรมของบุคคลสามารถอธิบายได้จากปฏิภริยาระหว่างแบบฉบับแห่งพฤติกรรมของเขากับสภาพแวดล้อมของเขา

คนเรานั้นมีความถนัดในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือหลาย ๆ สิ่งด้วยกันทุกคน แต่มีระดับความสามารถมากน้อยแตกต่างกันไป บางคนมีความถนัดใน การทำงานหลาย ๆ ด้าน แต่บางคนมีความถนัดในการทำงานด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะความถนัดก็คือ ระดับความสามารถของบุคคล ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นได้ โดยที่บุคคลนั้น ๆ ได้รับการฝึกอบรม หรือมีประสบการณ์ในงานนั้นๆ มากู้กัน และสามารถที่จะนำ ประสบการณ์หรือความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมนั้นไปใช้ให้ เป็นประโยชน์

สำหรับการสำรวจตัวท่านเองว่าเป็นคนอย่างไร มีบุคลิกภาพอย่างไร ตลอดจนพฤติกรรมและลักษณะที่เป็นทั้งข้อดีข้อเสีย มีความเชี่ยวชาญ ชอบงาน ประเภทใด และมีความถนัดทางด้านใด จะช่วยให้เราสามารถมองภาพที่เป็นตัวเองได้ทั้งหมด

การคัดเลือกอาชีพตามลักษณะบุคลิกภาพและสภาพแวดล้อมทางอาชีพของบุคคลตามที่จอห์น แอล ฮอลแลนด์ (อังกใน สำเนาวิ ขจรศิลป์ 2529, 46) ได้แบ่งเป็น 6 ประเภทดังนี้

กลุ่มที่ 1 บุคลิกภาพแบบจริงจัง ไม่คิดฝัน นิยมความจริง และสิ่งที่เป็นรูปธรรม (Realistic) เช่น วิศวกร ช่างเทคนิค ฯลฯ

กลุ่มที่ 2 บุคลิกภาพแบบที่ต้องใช้ไหวพริบและความคิด (Investigative) เช่น แพทย์ ทันตแพทย์ ฯลฯ

กลุ่มที่ 3 บุคลิกภาพแบบมีศิลปะ (Artistic) มีจินตนาการสูง ชอบอิสระภาพ เช่น สถาปนิก จิตรกร นักประพันธ์ นักดนตรี ฯลฯ

กลุ่มที่ 4 บุคลิกภาพที่ชอบการสมาคม สังคมกับผู้อื่น (Social) ชอบช่วยเหลือผู้อื่น เช่น นักสังคมสงเคราะห์ พยาบาล นักสังคมวิทยา ฯลฯ

กลุ่มที่ 5 บุคลิกภาพแบบมีความทะเยอทะยาน กล้าคิดกล้าทำ ชอบทำกิจกรรม (Enterprising) เช่น นักธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ การเงิน นักการเมือง ฯลฯ

กลุ่มที่ 6 บุคลิกภาพที่ทำตามระเบียบแบบแผน (Conventional) ไม่ค่อยมีความยืดหยุ่น รอบคอบและขยันหมั่นเพียร เช่น เลขานุการ บัญชี ฯลฯ

นอกจากนี้ เรียม ศรีทอง (2535, 131) ได้กล่าวถึงแนวคิดในการแบ่งกลุ่มอาชีพแบบง่าย ๆ โดยกลุ่มนักวิชาการทดสอบของอเมริกา ได้ผสมผสานแนวคิดในการแบ่ง

อาชีพตามบุคลิกภาพของฮอลแลนด์ และการแบ่งอาชีพตามลักษณะงานของโรว์ โดยเรียกว่า แผนที่โลกงานอาชีพ ซึ่งแบ่งงานทุกชนิดในโลกออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่

1. งานอาชีพที่เกี่ยวข้องกับตัวเลขหรือข้อมูล (information) หมายถึง งานที่ต้องทำเกี่ยวกับตัวเลข จำนวน ข้อมูล ทำสถิติ บัญชี วัตถุประสงค์ ได้แก่ อาชีพ ผู้ซื้อ-ขาย ผู้แทนจำหน่าย เจ้าของกิจการ พนักงานการเงิน บัญชี พนักงานตรวจสอบ
2. งานอาชีพที่เกี่ยวกับความคิด (ideas) หมายถึง งานที่ทำเกี่ยวกับการคิดค้น แต่ง ประดิษฐ์ รวมทั้งคำพูด ศิลปะ ดนตรี ได้แก่ อาชีพ นักวิทยาศาสตร์ นักดนตรี นักปรัชญา มัณฑนากร สถาปนิก ช่างภาพ นักเขียน นักข่าว เป็นต้น
3. งานอาชีพที่เกี่ยวกับบุคคล (people) หมายถึง งานที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่น ให้ความรู้บริการรับใช้ ชักจูงใจ ให้ความบันเทิง ได้แก่อาชีพ นักขาย พยาบาล ครู ทันตแพทย์ แม่บ้าน พนักงานโรงแรม นักสังคมสงเคราะห์
4. งานอาชีพที่เกี่ยวกับวัตถุหรือสิ่งของ (things) หมายถึง งานที่ต้องทำกับเครื่องจักร วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือ หรือเครื่องทุ่นแรง รวมถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งของ ได้แก่ อาชีพ ช่างเทคนิค วิศวกร พนักงานก่อสร้าง ผู้ประดิษฐ์งานทางคหกรรม และหัตถกรรม ช่างสวน

สรุป

การแนะแนวเป็นกระบวนการช่วยเหลือบุคคลที่มีระเบียบแบบแผน โดยใช้เทคนิคและกลวิธีต่าง ๆ เพื่อช่วยให้บุคคลแต่ละคนบรรลุความสำเร็จสูงสุดที่เหมาะสมกับความสามารถและความต้องการของตัวเอง ให้ผู้รับการแนะแนวมีทักษะ ความรู้ เจตคติ ที่จะเป็น คือ รู้จักและชื่นชมตนเอง ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาแผนการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม สำรวจทางเลือกในการประกอบอาชีพ การแนะแนวเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่บุคคลจะต้องรู้จักตนเองในด้านความสนใจในอาชีพ ความสามารถ ความถนัด และค่านิยม ต้องมีความรู้เกี่ยวกับโลกอาชีพ ต้องมีระดับวุฒิภาวะที่สูงพอที่จะสามารถวิเคราะห์ตนเองและอาชีพ ผู้ให้บริการแนะแนวอาชีพต้องเข้าใจผู้รับบริการ และต้องให้ผู้รับบริการเข้าใจตนเองลึกซึ้ง ต้องมีข้อมูลด้านการศึกษาและอาชีพที่ทันต่อเหตุการณ์ ส่งเสริมให้บุคคลมีความรับผิดชอบตนเอง เตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพ พัฒนาวิชาชีพ สติปัญญา สังคม อารมณ์ ร่างกาย และจิตใจ การให้บริการแนะแนวมีกระบวนการดังนี้ บริการสนเทศเกี่ยวกับอาชีพ บริการทดสอบ บริการให้คำปรึกษา เก็บรวบรวมระเบียบสะสม มีกระบวนการพัฒนาให้มีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ มีบริการจัดหางาน มีการติดตามผล

ในการพิจารณาในการเลือกอาชีพนั้นนอกจากต้องพิจารณาความสนใจ ความถนัด ความสามารถและความต้องการตลาดแรงงานแล้ว บุคลิกภาพก็เป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการ

เลือกอาชีพ ซึ่งบุคลิกภาพนั้นเกี่ยวข้องกับ กายภาพรูปร่างหน้าตา สมองเซวานปัญญา ประสบการณ์ความถนัด ความประพฤติ การแสดงออกต่อสังคม อารมณ์ กำลังใจ ดังนั้น บุคลิกมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพมาก โดยเราจะต้องเลือกอาชีพให้เหมาะกับบุคลิกภาพของตน ซึ่งแบ่งบุคลิกภาพได้ 6 ประเภท คือ พวกชอบเกี่ยวข้องกับสิ่งที่ป็นรูปธรรม พวกที่ชอบเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่ใช้ความคิด การแก้ปัญหา พวกชอบเข้าสังคม พวกชอบระเบียบแบบแผน พวกที่มีความทะเยอทะยาน และพวกชอบศิลปะ